

MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ NỘI DUNG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ HIỆN NAY

ThS. TRẦN QUANG KHÁNH*

Abstract: To educate ethics contents to catch up with our times, contents of moral education for students at junior high school must often be interested, updated and covered issues consisting of education of patriotism and the spirit of national pride for students; education of traditional ethics values of our nation and humanity; education of responsibilities and obligations of students through performing 5 lessons taught by Uncle Ho; education of discipline obedience and education of living skills.

Keywords: Moral education, ethics education content, secondary student.

Nhà giáo dục, chúng ta cần phát huy tinh thần tự học, tự rèn luyện của học sinh (HS); tạo môi trường, điều kiện để HS tự giáo dục, tự rèn luyện mình; xây dựng, giáo dục đạo đức (GDĐĐ) mới cho HS gắn liền với đấu tranh chống lại những biểu hiện suy thoái về đạo đức và lối sống. Vì vậy, có nội dung và hình thức giáo dục phù hợp sẽ góp phần nâng cao hiệu quả công tác GDĐĐ cho HS trung học cơ sở (THCS). Tiến trình CNH, HĐH đất nước luôn phải có lực lượng thanh thiếu niên kế thừa, nên việc xây dựng đội ngũ lao động mới là rất cần thiết để đáp ứng yêu cầu phát triển ngày càng cao của xã hội; vì vậy, GDĐĐ cho HS THCS phải có nội dung mới, thiết thực hơn, phù hợp hơn với tình hình cụ thể của đất nước.

1. Giáo dục cho HS lòng yêu nước và tinh thần tự hào dân tộc

Hiện nay, trước sự biến động phức tạp của tình hình thế giới và khu vực, cùng với những tiến bộ nhảy vọt trong cách mạng khoa học và công nghệ, xu hướng toàn cầu hoá kinh tế tạo ra nhiều thời cơ, vận hội mới cho sự vươn lên mạnh mẽ của nhiều nước; đồng thời, cũng đặt các nước đang phát triển vào những nguy cơ tiềm ẩn khôn lường. Trong bối cảnh đó, công tác giáo dục thế hệ trẻ, nhất là giáo dục lòng yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc là vấn đề có ý nghĩa đặc biệt quan trọng và cấp bách đối với sự nghiệp cách mạng nước ta. Giáo dục chủ nghĩa yêu nước cho HS đòi hỏi phải có hệ thống giải pháp mang tính đồng bộ và khoa học. Yêu nước trong điều kiện hiện nay chính là sự cố gắng phấn đấu học tập, tu dưỡng và rèn luyện; là tinh thần lao động cần cù, sáng tạo và tiết kiệm của mỗi người dân để làm ra ngày càng nhiều của cải vật chất cho xã hội; tham gia tích cực và có hiệu quả vào công

cuộc xóa đói giảm nghèo, làm giàu chính đáng cho bản thân, gia đình và xã hội, qua đó góp phần phát triển kinh tế đất nước.

Đối với HS THCS, các em phải nỗ lực hoàn thành tốt nhiệm vụ học tập của mình, thực hiện tốt nghĩa vụ và trách nhiệm công dân. Các em cần thể hiện lòng yêu nước của mình bằng hành động siêng năng, kiên trì, sáng tạo trong học tập và lao động; hiếu thảo với ông bà cha mẹ; vâng lời thầy cô và có kết quả học tập ngày càng tiến bộ; không ngừng nâng cao lòng tự hào dân tộc, tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam và tương lai tươi sáng của đất nước, tiền đồ của dân tộc; trung thành với mục tiêu lí tưởng mà Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh và nhân dân ta đã lựa chọn; tự giác chấp hành nghiêm chỉnh mọi chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng và pháp luật Nhà nước.

2. Giáo dục giá trị đạo đức truyền thống của dân tộc, giá trị đạo đức cách mạng và tinh hoa đạo đức nhân loại

Trong GDĐĐ cho HS, việc GDĐĐ, rèn luyện lối sống theo truyền thống của dân tộc là rất quan trọng. Những giá trị và chuẩn mực đạo đức, lối sống của dân tộc Việt Nam đã được lưu giữ, truyền lại cho các thế hệ và không ngừng được phát huy qua hàng nghìn năm dựng nước và giữ nước; trong đó gồm: - Sống hoà thuận, đoàn kết, thương yêu đồng bào, đồng loại; - Cầm thù giặc ngoại xâm, sẵn sàng hi sinh vì độc lập tự do của Tổ quốc; - Sống thuỷ chung, biết ơn, tôn kính, noi gương những anh hùng, nghĩa sĩ có công đức với dân, với nước. Người Việt Nam luôn hướng về tương lai nhưng không bao giờ lãng

* Trường Trung học cơ sở Huỳnh Văn Nghệ - quận Gò Vấp - TP. Hồ Chí Minh

quên quá khứ, quên tổ tông, vong ơn, bội nghĩa. Giá trị chuẩn mực đó được mở rộng ở tinh thần đoàn kết quốc tế vô sản, đoàn kết với các dân tộc bị áp bức, với nhân dân lao động các nước mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu lên bằng mệnh đề “*Bốn phương vô sản đều là anh em*”.

Nghị quyết Đại hội lần thứ X của Đảng đã chỉ rõ: chúng ta cần phải tiếp tục xây dựng và hoàn thiện giá trị nhân cách con người Việt Nam...; bồi dưỡng các giá trị văn hoá trong thanh niên, HS, sinh viên, đặc biệt là lí tưởng sống, lối sống, năng lực, trí tuệ, đạo đức và bản lĩnh văn hoá con người Việt Nam.

3. Giáo dục HS xác định trách nhiệm, nghĩa vụ của bản thân thông qua thực hiện 5 Điều Bác Hồ dạy thiếu niên nhi đồng

5 Điều Bác Hồ dạy thiếu niên nhi đồng đã trở thành định hướng cơ bản về nội dung GDĐĐ, rèn luyện lối sống cho HS THCS. Đó là những phẩm chất đạo đức biểu hiện trong hoạt động, giao tiếp, ứng xử giữa các mối quan hệ với con người, công việc và chính mình; là nhân tố đảm bảo sự bền vững và năng lực tự phát huy của các phẩm chất, đức tính đạo đức trong đời sống đạo đức cá nhân.

Nội dung GDĐĐ cho HS THCS được thực hiện qua 5 Điều Bác Hồ dạy thiếu niên nhi đồng như sau:

3.1. Giáo dục HS “Yêu tổ quốc, yêu đồng bào”

“*Yêu tổ quốc*” nghĩa là: Có hiểu biết về truyền thống tốt đẹp của dân tộc, địa phương, hăng hái tham gia giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp đó. “*Yêu đồng bào*” được thể hiện trong cuộc sống hằng ngày là cách giao tiếp, cư xử với mọi người xung quanh, với gia đình bạn bè, thầy cô, sự tương thân tương ái giúp đỡ lẫn nhau trong cuộc sống khi có người gặp khó khăn hoạn nạn thì phải biết giúp đỡ họ.

3.2. Giáo dục HS “Học tập tốt, lao động tốt”

“*Học tập tốt*” là việc xác định động cơ học tập, có thái độ đúng đắn trong học tập, chăm chỉ học tốt đều các môn học, có phương pháp học tập đúng đắn. Cụ thể: tham gia học tập tích cực ở lớp; chuẩn bị bài học ở nhà đầy đủ; chuẩn bị sách vở, dụng cụ học tập chu đáo; lắng nghe thầy cô giảng, tích cực phát biểu ý kiến, tiếp thu tri thức... “*Lao động tốt*” là phải biết yêu lao động, quý trọng các thành quả và giá trị của lao động mà bản thân hoặc người khác mang lại; thực hiện lao động vừa sức, tích cực tham gia lao động cùng tập thể. Lao động tốt của các em có thể như: trực nhật trường lớp; giữ gìn vệ sinh chung trong và ngoài nhà trường; giữ gìn thân thể sạch sẽ; giúp đỡ cha mẹ những công việc nhẹ ở nhà (quét nhà, rửa chén bát, cắt cỏ...). Phải phân tích để các em hiểu được, ngoài học tập

còn phải biết lao động, như Bác Hồ đã dạy: “*Tuổi nhỏ làm việc nhỏ/Tùy theo sức của mình*”, tổ chức cho các em lao động để phục vụ cho bản thân, gia đình, làm công tác xã hội; qua đó, biết quý trọng sức lao động, tiết kiệm tài sản, của cải...

Ngoài ra, lao động giúp các em thực hiện “*Học đi đôi với hành*”, lí luận gắn liền với thực tiễn, hình thành tính tự giác, kỉ luật cao, trở thành người lao động có trách nhiệm trong tương lai. Để “*Học tập tốt, lao động tốt*”, các em thiếu nhi cần tích cực tham gia các hoạt động phong trào như: vận động viên nhỏ tuổi, nghệ sĩ nhỏ tuổi, nhà sinh học nhỏ tuổi, chăm học chăm làm... Nhà trường tiếp tục thực hiện tốt cuộc vận động “*Nói không với tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục*”, tạo ra môi trường học tập tích cực, nghiêm túc, chất lượng. Giáo dục cho thiếu nhi về mục đích, phương pháp học tập với phương châm “*Học để biết - Học để làm - Học để cùng chung sống - Học để tự khẳng định*”; nhân rộng các phong trào: “*Vượt khó học tốt*”, “*Học đều, học đủ, học chăm*”, “*Đôi bạn cùng tiến*”, tổ chức câu lạc bộ môn học, các cuộc thi “*Vở sạch chữ đẹp*”, “*Em yêu khoa học*”. Qua đó, giáo dục các em ý chí, nghị lực vượt khó để học tập và lao động tốt hơn và tập tính trung thực trong thi cử qua các phong trào rèn luyện tại nhà trường.

3.3. Giáo dục HS “Đoàn kết tốt, kỉ luật tốt”

“*Đoàn kết tốt*” là tình đoàn kết được thể hiện trong mối quan hệ giữa bạn bè, anh, chị, em trong gia đình, trong tập thể và cộng đồng. Bạn bè phải biết quan tâm, giúp đỡ đùm bọc lẫn nhau, cùng bạn cố gắng khắc phục khó khăn, cùng nhau tiến bộ trong học tập; thể hiện qua hành vi ứng xử trong cuộc sống hằng ngày... “*Kỉ luật tốt*” là thể hiện việc chấp hành nội quy, quy định của trường lớp, quy định chung ở những nơi công cộng, như: đi học đúng giờ; nghỉ học có xin phép, làm bài, học bài ở nhà đầy đủ; vào lớp không làm việc riêng, không nói chuyện riêng trong giờ học vì gây ảnh hưởng đến thầy cô và bạn bè...

3.4. Giáo dục HS “Giữ gìn vệ sinh thật tốt”

Giữ vệ sinh cá nhân không có nghĩa là phải ăn mặc thật đẹp, chải chuốt mà chỉ cần mặc sạch, đầu tóc gọn gàng, trang phục phù hợp với lứa tuổi. Ngoài ra, phải biết giữ vệ sinh chung cho tập thể, nơi công cộng (không xả rác bừa bãi, có ý thức bảo vệ môi trường, thường xuyên dọn vệ sinh nơi ở và tham gia tổng vệ sinh nơi khu phố)... Như vậy, các em mới trở thành những con người văn minh, lịch sự, góp phần tô đẹp cho đất nước.

3.5. Giáo dục HS “Kiêm tốn, thật thà, dũng cảm”. “*Kiểm tốn*” là không khoe khoang, không tự để

cao mình mà coi thường người khác; phải luôn luôn nghiêm khắc với bản thân, thấy được những mặt non yếu của mình để rèn luyện; đồng thời, có ý thức học hỏi bè bạn và những người xung quanh. “*Thật thà*” là không gian dối trong làm việc cũng như trong quan hệ với mọi người; luôn nói đúng sự thật, ngay thẳng ở mọi nơi, mọi lúc. “*Dũng cảm*” là gan dạ, không sợ sệt để làm những việc tốt đẹp; dám làm dám chịu, không uơ hèn, không khuất phục trước quyền uy và bạo lực.

Khiêm tốn, thật thà, dũng cảm là những đức tính đòi hỏi phải được rèn luyện trong quá trình lâu dài. Trong cuộc sống có rất nhiều tấm gương để mình có thể học hỏi: những bạn HS giỏi, HS nghèo hiếu học, HS trung thực và nghiêm túc khi làm bài thi, sẵn sàng nhận lỗi khi làm điều sai với thầy cô, cha mẹ, thẳng thắn trung thực trong mối quan hệ với bạn bè...

Việc thực hiện tốt 5 *Điều Bác dạy* mang tính chất định hướng một nhân cách, đạo đức mới cho tuổi trẻ trong tương lai, theo đó yêu cầu và đòi hỏi các em phải không ngừng phấn đấu, rèn luyện tu dưỡng đạo đức nhằm mục đích tự hoàn thiện nhân cách mình một cách tốt nhất.

4. Giáo dục kĩ năng sống

Giáo dục kĩ năng sống là nhiệm vụ cần thiết và thường xuyên của ngành GD-ĐT. Kĩ năng sống đã được đưa vào nhà trường để giáo dục cho HS THCS từ hơn 10 năm nay, tuy nhiên hiệu quả giáo dục kĩ năng sống cho HS hiện nay vẫn chưa cao. Do đó, nhà trường cần tăng cường giáo dục cho HS THCS nhằm trang bị cho các em những kĩ năng sống phù hợp với những phương pháp, kĩ thuật dạy học tích cực. Trên cơ sở đó, hình thành cho các em những hành vi, thói quen lành mạnh, tích cực; loại bỏ những hành vi, thói quen tiêu cực trong các mối quan hệ, những tình huống hằng ngày, tạo cơ hội thuận lợi để HS thực hiện tốt quyền, bổn phận của mình và phát triển toàn diện về thể chất, trí tuệ, tinh thần và đạo đức. Để giáo dục kĩ năng sống cho HS một cách hiệu quả, nhà trường và giáo viên cần làm rõ những vấn đề cơ bản, như: quan niệm về kĩ năng sống và phân loại kĩ năng sống; vai trò và mục tiêu giáo dục kĩ năng sống; nội dung và nguyên tắc giáo dục kĩ năng sống; phương pháp giáo dục kĩ năng sống cho HS THCS.

***

Hiện nay, đất nước ta đang trong thời kì CNH, HĐH, xây dựng chủ nghĩa xã hội với những con người mới phát triển hài hoà *trí - đức - thể - mĩ*. Việc xác định được nội dung trong giáo dục nói chung và GDĐĐ nói riêng cần phải định hướng rõ được nội dung của vấn đề. Đặc biệt, đối với lứa tuổi HS THCS thì nội dung GDĐĐ phải bao hàm nhiều yếu tố khác nhau, nhưng

trong đó cần đảm bảo 5 nội dung cơ bản nêu trên nhằm tạo ra một thế hệ trẻ “vừa hồng, vừa chuyên”, đáp ứng được nhu cầu đổi mới và hoà nhập của đất nước hiện nay. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Đảng Cộng Sản Việt Nam (2011). *Văn kiện Đảng thời kì đổi mới và hội nhập*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Vũ Bá Hoà (2010). *Góp phần xây dựng trường học thân thiện, học sinh tích cực*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [3] Nguyễn Thế Kiệt (2012). *Mấy vấn đề về đạo đức học Macxit và xây dựng đạo đức trong điều kiện kinh tế thị trường ở Việt Nam hiện nay*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Nguyễn Văn Phúc (1996). *Vai trò của giáo dục đạo đức đối với sự phát triển nhân cách trong cơ chế thị trường*. Tạp chí Triết học, số 05.
- [5] Trần Văn Thắng - Nguyễn Thị Thu Hoài (2011). *Nội dung tích hợp dạy học học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh môn Giáo dục công dân trung học cơ sở*. NXB Giáo dục Việt Nam.

Sự biến đổi giá trị đạo đức...

(Tiếp theo trang 160)

khảo lấp những thiếu thốn vật chất mà cả xã hội đang phải chịu đựng. Cơ chế KTTT cộng với sự lỏng lẻo trong công tác giáo dục tư tưởng ĐĐ, sự yếu kém trong quản lí xã hội, chính là mảnh đất thuận lợi để những nhu cầu ham muốn tầm thường, thấp kém xuất hiện và phát triển.

Vì vậy, việc nhận thức đầy đủ và sâu sắc những biến đổi, biến động trong hệ chuẩn mực ĐĐXH ở nước ta thời KTTT và đề xuất những giải pháp cần thiết, là rất quan trọng để thúc đẩy sự ổn định và phát triển của đất nước. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2011). *Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Trần Văn Bính (chủ biên) (2005). *Những tác động của xu thế toàn cầu hóa đối với việc xây dựng và phát triển văn hóa ở Thủ đô Hà Nội*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Huỳnh Khái Vinh (chủ biên) (2001). *Một số vấn đề về lối sống, đạo đức, chuẩn giá trị xã hội*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Trần Văn Giàu (1980). *Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam*. NXB Khoa học Xã hội.
- [5] Thành Duy (1996). *Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.